

VALERIU MOISESCU

APA

Cele mai neverosimile întâmplări — în măsura în care în zilele noastre teatrul produce mai mult neverosimil decât viața — pot deveni pe scenă verosimile. Prin aceasta scena îndeplinește o funcție etică doar în momentul în care, cultivând imaginarul, se disociază categoric de ceea ce este sau devine inimaginabil în existența individului și a societății.

În viață, ca și în teatru, realismul nu este condiționat de o gândire materialistă; dimpotrivă, misticismul s-a dovedit a fi un argument hotărâtor al totalitarismului; căci iată ce scria un „poet” realist-socialist, al cărui nume îmi scapă, într-o poezie intitulată „Partidului”: „Conducătorule înțelept, condu-ne/noi zi de zi trăim câte-o minune” Nu se poate spune că versificatorul nu a avut o forță de previziune ieșită din comun, dovedind adevărul unui vechi proverb românesc care spune că „gura păcătosului adevăr grăiește”!

Cum minunile se petrec la tot pasul, ba chiar se țin lanț în viața noastră de zi cu zi, nu putem decât să fim de acord — ca oameni de teatru — cu vorbele unui mare om de stat, David Ben Gurion, care spunea: „cel ce nu crede în minuni nu e realist”.

În clipa în care personajul este obligat să moară pe scenă, actorul nu mai poate recurge la arta trăirii, bazându-se pe propria sa experiență de viață.

Arta trăirii nu se poate sprijini pe o tehnică a retrăirii, ci pe una a transformării imaginației în realitate. Sau, mai exact, a credinței că ești ceea ce îți propui să fii.

Totul pornește dintr-o stare de autoamăgire, care devine convingătoare printr-o autoconvingere. Această autoconvingere atinge deseori forma supremă a supraconvingerii, ce duce la rezultate incredibile — ca performanță artistică — nu numai pe scenă, ci și în viață.

În mod paradoxal, în teatru, restrângerea posibilităților de exprimare, determinată de factori interni sau externi, potențează și amplifică uneori mijloacele de expresie.

Cel care tace îngândurat este mai elocvent pe scenă decât unul care turuie fără să gîndească. „Văzut-ați ceva mai îngrozitor decât fața mea cînd e calmă?” (Maiakovski, „Norul cu pantaloni” — traducere Cicerone Theodorescu).

Un om care își stăpînește lacrimile și își înăbușă strigătul este mai convingător pe scenă decât cel ce se manifestă fără nici un fel de reținere.

Sentimentele puternice, necontrolate, paroxistice apar în funcție de o situație ieșită din comun, față de care reacția individului nu poate fi comună, ci dimpotrivă, imprevizibilă. Pe scenă, îndeosebi, expresivitatea imaginii ține de imprevizibilitatea reacției.

Marele actor și profesor Nicolae Bălățeanu, om de o incredibilă modestie și delicatețe sufletească, folosea ca pedagog o metodă de lucru cu totul neobișnuită. Repetind cu studenții săi de la Institut scena dintre Ruy Blas și Don Cesar de Bazan din celebra piesă a lui Victor Hugo, maestrul se strecura printre cei doi interpreți, șoptindu-le, din cînd în cînd, la ureche, fiecăruia în parte, intenții, subtexte, acțiuni. Așa încît cel ce nu auzea indicația, luat prin surprindere și neștiind niciodată cum va acționa partenerul, era obligat la o stare de pîndă și de adaptare, reacționînd spontan și viu.

Punerea în scenă devenea astfel o punere la cale și nu o simplă sau ingenioasă deplasare a actorilor într-un spațiu dat. Concentrarea și atenția erau solicitate la maximum de acest joc al neprevăzutului, întreținut cu discreție de marele pedagog, care urmărea în fond, în jocul actorilor, realizarea condiției esențiale a ideii de joc, și anume incertitudinea rezultatului.

Fie-mi îngăduit să mărturisesc o nevinovată superstiție: am credința că la orice întemeiere, ca să izbutească, e nevoie să vegheze un gînd generos, un gest de solidaritate. Astfel am privit invitația la prima acțiune publică a UNITER, a secțiilor sale de regie și critică, reuniune consacrată readucerii în memoria colectivă a breslei a unui artist de frunte, regizorul Crin Teodorescu, de la a cărui tragică plecare s-au împlinit în mai douăzeci de ani. Dar manifestarea la care am asistat n-a fost un simplu gest pios; felul cum a fost concepută și organizată — cu sprijinul conducerii Uniunii, spiritul animator fiind regizorul Valeriu Moiescu — a izbutit să arunce o punte de comunicare pe deasupra multor ani de tăcere și uitare, refăcînd necesara legătură dintre generațiile teatrului românesc contemporan.

Personalitatea creatoare a celui omagiat — discipol al lui Ion Sava, autor al unor spectacole de referință din anii șaizeci, teoretician și la rîndul său magister al unor actori avînd astăzi statut de vedete — a fost evocată, din diverse unghiuri, de către istoricul de teatru Ion Cazaban, criticii Ludmila Patlanjoglu și Valentin Silvestru, tînărul regizor Nicolae Manda. Un emoționant accent pe trăsăturile omenești, particulare, ale celui comemorat, a pus mărturia despre anii tinereții, rostită de sora lui, doamna Narcisa Andrei. Am ascultat fragmente din înregistrări de teatru radiofonic, a căror regie a semnat-o. Scinteia care a transformat un simpozion elevat într-o veritabilă întîlnire cu arta au adus-o însă oamenii scenei, partenerii lui de creație la diferite montări, picurînd apa vie a simțirii peste frînturi de timp păstrate în unghere ale amintirii. Rodica Mandache a povestit despre șansa de a fi debutat sub îndrumarea lui și despre ceea ce a

